

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

1. července 2010*

Ve věci C-407/08 P,

jejímž předmětem je kasační opravný prostředek na základě článku 56 Statutu Soudního dvora, podaný dne 19. září 2008,

Knauf Gips KG, dříve Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG, se sídlem v Iphofenu (Německo), zastoupená M. Klusmannem a S. Thomasem, Rechtsanwälte,

navrhovatelka,

přičemž další účastníci řízení je:

Evropská komise, zastoupená F. Castillem de la Torre a R. Sauerem, jako zmocněnci, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

žalovaná v prvním stupni,

* Jednací jazyk: němčina.

SOUDNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení J. N. Cunha Rodrigues, předseda senátu, P. Lindh, U. Lõhmus, A. Ó Caoimh
a A. Arabadžev (zpravodaj), soudci,

generální advokát: J. Mazák,
vedoucí soudní kanceláře: K. Malacek, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 22. října 2009,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 11. února
2010,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Svým kasačním opravným prostředkem se společnost Knauf Gips KG, dříve Geb-
rüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG (dále jen „společnost Knauf“ nebo „navr-
hovatelka“) domáhá zrušení rozsudku Soudu prvního stupně Evropských společen-
ství ze dne 8. července 2008, Knauf Gips KG v. Komise (T-52/03, dále jen „napadený
rozsudek“), kterým Soud zamítl její žalobu na zrušení rozhodnutí Komise 2005/471/
ES ze dne 27. listopadu 2002 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES vedeném proti

společnostem BPB plc, Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG, Société Lafarge SA a Gyproc Benelux NV (v c COMP/E-1/37.152 – S drokartonov  desky) ( ř. věst. 2005, L 166, s. 8, dále jen „sporn  rozhodnutí“).

Právní rámec

- 2 Článek 15 odst. 2 nařízení Rady č. 17 ze dne 6.  nora 1962, prv n ho nařízení, kter m se provádějí články [81] a [82] Smlouvy ( ř. věst. 1962, 13, s. 204) stanoví:

„Komise může podnikům nebo sdruzen m podniků uložit rozhodnutím pokuty ve výši od 1 000 do 1 000 000 z ctovac ch jednotek nebo v  stce tuto výši přesahující, ale nepřesahující 10% obratu dosaženého v předchozím účetním roce vřemi podniky, které se na poruřen  podílely, a pokud  mysln  nebo z nedbalosti:

- a) poruř  čl. [81] odst. 1 [ES] a  l nek [82 ES] [...]

[...]“

Skutkový základ sporu

3 Soud v napadeném rozsudku shrnul skutkový základ sporu takto:

- „1 Žalobkyně, společnost Knauf [...] vyrábí a prodává stavební materiály na bázi sádry.

- 2 Žalobkyně je komanditní společnost založená podle německého práva. Všechny její podíly jsou v držení rodiny Knauf, jakož i společnosti, která drží podíly čtyř dalších společníků. Osobně odpovídajícími komplementáři jsou p. B a p. C.

- 3 Komise v důsledku informací, o kterých se dozvěděla, uskutečnila dne 25. listopadu 1998 předem neohlášená šetření u osmi podniků působících v oblasti sádkartonů, mezi nimiž byla i žalobkyně a jiné podniky skupiny Knauf. Dne 1. července 1999 pokračovala ve svých šetřeních u dvou dalších podniků.

- 4 Komise poté zaslala jednotlivým dotčeným podnikům žádosti o informace na základě článku 11 nařízení [...] č. 17. Požadovala informace týkající se dokumentů, které získala v prostorách těchto podniků během kontrol provedených v listopadu 1998 a červenci 1999. Společnost Knauf na tuto žádost odpověděla dne 14. září 1999.

- 5 Dne 18. dubna 2001 zahájila Komise správní řízení a přijala oznámení námitek vůči podnikům BPB plc [dále jen ‚společnost BPB‘], Knauf, Société Lafarge SA (dále jen ‚společnost Lafarge‘), Etex SA a Gyproc Benelux NV (dále jen ‚společnost

Gyproc') [dále jen 'oznámení námitek']. Dotčené podniky předložily svá písemná vyjádření a měly přístup k vyšetřovacímu spisu Komise v podobě kopie na CD-ROM, který jim byl zaslán dne 17. května 2001.

- 6 Žalobkyně odpověděla na oznámení námitek dopisem ze dne 6. července 2001.
- 7 Slyšení se konala dne 17. července 2001. Společnosti BPB a Gyproc přednesly část svého stanoviska za zavřenými dveřmi.
- 8 Dopisem ze dne 10. srpna 2001 úředník pro slyšení zaslal žalobkyni nedůvěrná znění dokumentů společností BPB a Gyproc.
- 9 Dopisem ze dne 20. srpna 2001 požádala žalobkyně o přístup ke všem dokumentům ve spise, které do něj byly zařazeny od zaslání CD-ROM, a zejména k odpovědím na oznámení námitek předloženým ostatními podniky dotčenými správním řízením.
- 10 Dne 7. září 2001 úředník pro slyšení zaslal žalobkyni další tři dokumenty, které společnost Lafarge předložila Komisi po slyšení, jež se konalo dne 17. července 2001.

- 11 Dne 11. září 2001 Komise zamítla žádost žalobkyně ze dne 20. srpna 2001 o přístup k ostatním dokumentům obsaženým ve spisu.
- 12 Dne 19. listopadu 2002 vydal úředník pro slyšení svou zprávu.
- 13 Dne 27. listopadu 2002 Komise přijala [sporné] rozhodnutí.
- 14 Výrok [sporného] rozhodnutí uvádí:

,Článek 1

BPB [...], skupina Knauf, [...] Lafarge [...] a Gyproc [...] porušily čl. 81 odst. 1 [ES] tím, že se účastnily souboru dohod a jednání ve vzájemné shodě v odvětví sádrokartonů.

Doba trvání protiprávního jednání byla následující:

- a) BPB [...]: nejpozději od 31. března 1992 do 25. listopadu 1998;
- b) [skupina] Knauf: nejpozději od 31. března 1992 do 25. listopadu 1998;

c) [...] Lafarge [...]: nejpozději od 31. srpna 1992 do 25. listopadu 1998;

d) Gyproc [...]: nejpozději od 6. června 1996 do 25. listopadu 1998;

[...]

Článek 3

Za protiprávní jednání uvedené v článku 1 jsou následujícím podnikům uloženy následující pokuty:

a) BPB [...]: 138,6 milionů eur;

b) [...] Knauf [...]: 85,8 milionů eur;

c) [...] Lafarge [...]: 249,6 milionů eur;

d) Gyproc [...]: 4,32 milionů eur;

[...]

15 Komise má ve [sporném] rozhodnutí za to, že se dotčené podniky účastnily jediného a pokračujícího protiprávního jednání, které se projevilo následujícím chováním, sestávajícím z dohod nebo jednání ve vzájemné shodě:

- zástupci společností BPB a Knauf se v roce 1992 setkali v Londýně (Spojené království) [dále jen ‚londýnská schůzka‘] a vyjádřili společnou vůli stabilizovat trhy sádrokartonových desek v Německu, ve Spojeném království, ve Francii a v Beneluxu;

- zástupci společností BPB a Knauf od roku 1992 zavedli systémy výměny informací, ke kterým přistoupila společnost Lafarge a poté i společnost Gyproc, týkající se jejich objemů prodeje na německém a francouzském trhu, na trhu ve Spojeném království a v Beneluxu;

- zástupci společností BPB, Knauf a Lafarge se opakovaně vzájemně předem informovali o zvýšení cen na trhu Spojeného království;

- zástupci společností BPB, Knauf, Lafarge a Gyproc, čelící zvláštnímu vývoji na německém trhu, se v roce 1996 setkali ve Versailles (Francie), v roce 1997 v Bruselu (Belgie) a v roce 1998 v Haagu (Nizozemsko), aby si rozdělili nebo alespoň stabilizovali německý trh;

- zástupci společností BPB, Knauf, Lafarge a Gyproc se opakovaně vzájemně informovali a dohodli se, že uplatní zvýšení cen na německém trhu od roku 1996 do roku 1998.
- 16 Komise pro účely výpočtu výše pokuty uplatnila metodologii uvedenou v pokynech o metodě stanovování pokut udělených podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a čl. 65 odst. 5 Smlouvy o ESUO (Úř. věst. 1998, C 9, s. 3, dále jen ‚pokyny‘).
- 17 Komise měla pro stanovení výchozí částky pokuty vymezené podle závažnosti protiprávního jednání nejprve za to, že dotčené podniky se dopustily protiprávního jednání, které bylo ze své samotné povahy velmi závažné, neboť jeho cílem bylo ukončit cenovou válku a stabilizovat trh výměnou důvěrných informací. Komise měla krom toho za to, že dotčené praktiky měly dopad na trh, neboť dotčené podniky představovaly téměř celou nabídku sádrokartonů a jednotlivé projevy kartelové dohody byly prováděny na velmi koncentrovaném a oligopolistickém trhu. Pokud jde o dotčený zeměpisný trh, Komise měla za to, že dohoda pokryla čtyři hlavní trhy uvnitř Evropského společenství, tedy Německo, Spojené království, Francii a Benelux.
- 18 Vzhledem k tomu, že Komise dále měla za to, že mezi dotčenými podniky existují významné rozdíly, přistoupila k odlišnému zacházení, přičemž za tímto účelem vycházela z obratu z prodeje dotčeného výrobku na dotčených trzích během posledního úplného roku, ve kterém došlo k protiprávnímu jednání. Výchozí částka pokut byla na tomto základě stanovena na 80 milionů eur pro BPB, na 52 milionů eur pro společnost Knauf a pro společnost Lafarge a na 8 milionů eur pro společnosti Gyproc.

- 19 Aby byl pokutě zajištěn dostatečně odrazující účinek vzhledem k velikosti a celkovým prostředkům podniků, byla výchozí částka pokuty uložené Lafarge zvýšena o 100 %, čímž byla zvýšena na 104 milionů eur.

- 20 Aby byla zohledněna délka trvání protiprávního jednání, byla výchozí částka dále zvýšena o 65 % pro BPB a pro společnost Knauf, o 60 % pro společnost Lafarge a o 20 % pro společnost Gyproc, neboť protiprávní jednání bylo Komisí kvalifikováno jako dlouhodobé protiprávní jednání v případě společností Knauf, Lafarge a BPB a střednědobé protiprávní jednání v případě společnosti Gyproc.

- 21 Co se týče přitěžujících okolností, byla základní výše pokut uložených společností BPB a Lafarge zvýšena o 50 % z důvodu opakování protiprávního jednání.

- 22 Komise dále snížila o 25 % pokutu uloženou společnosti Gyproc na základě polehčujících okolností z toho důvodu, že byla destabilizujícím prvkem, který přispěl k omezení účinků kartelové dohody na německém trhu, a že nebyla přítomná na trhu Spojeného království.

- 23 Komise konečně přistoupila ke snížení výše pokut o 30 % pro společnost BPB a o 40 % pro společnost Gyproc podle části D odst. 2 sdělení Komise o neuložení nebo snížení pokut v případech kartelových dohod (Úř. věst. 1996, C 207, s. 4, [...]). Konečná výše uložených pokut tedy byla 138,6 milionů eur pro BPB, 85,8 milionů eur pro společnost Knauf, 249,6 milionů eur pro společnost Lafarge a 4,32 milionů eur pro společnost Gyproc.“

Napadený rozsudek

- 4 Návrhem došlým kanceláři Soudu dne 13. února 2003 podala společnost Knauf žalobu na neplatnost sporného rozhodnutí. Podpůrně požádala Soud o snížení částky pokuty, která jí byla uložena.

- 5 Napadeným rozsudkem Soud žalobu v plném rozsahu zamítl.

Návrhová žádání účastníků řízení

- 6 Svým kasačním opravným prostředkem společnost Knauf navrhuje, aby Soudní dvůr:
 - zrušil napadený rozsudek;

 - podpůrně, věc vrátil Tribunálu (dříve Soud), aby o ní rozhodl znovu

- ještě podpůrněji, přiměřeně snížil pokutu, která jí byla uložena podle článku 3 sporného rozhodnutí, o částku, jež však nebude nižší než 54,51 milionu eur, a

 - uložil Komisi náhradu nákladů řízení.
- 7 Komise navrhuje zamítnout kasační opravný prostředek a uložit společnosti Knauf náhradu nákladů řízení.

Ke kasačnímu opravnému prostředku

- 8 Na podporu svého kasačního opravného prostředku se společnost Knauf dovolává tří důvodů vycházejících zprv z porušení práva na obhajobu, zadruhé z porušení článku 81 ES a zatřetí z porušení článku 15 nařízení č. 17.

K prvnímu důvodu kasačního opravného prostředku vycházejícímu z porušení práva na obhajobu

- 9 Projednávaný důvod se dělí na dvě rozdílné části, které je záhodno zkoumat odděleně.

K první části prvního důvodu kasačního opravného prostředku týkající se odepření přístupu k důkazním prostředkům v neprospěch

– Argumentace účastnic řízení

- 10 Společnost Knauf v podstatě zpochybňuje body 49 a 50 napadeného rozsudku, jelikož Soud v rozporu s právními předpisy nesplnil svou povinnost přezkoumat důsledky toho, že jí Komise odmítla poskytnout přístup k určitým důkazům v neprospěch. Podle navrhovatelky nebylo – jakmile označila nesdělené důkazy v neprospěch i části sporného rozhodnutí – zapotřebí doplňujících informací k tomu, aby bylo možno dospět k závěru, že pokud by byl takový důkaz vyloučen, byly by odpovídající části zmíněného rozhodnutí odlišné. Vzhledem k tomu, že se tyto naposled zmíněné části rozhodnutí týkají skutkového aspektu protiprávního jednání jako celku, by výsledek, k němuž by bylo dospělo toto rozhodnutí, byl býval zcela odlišný.

- 11 Komise má za to, že první část prvního důvodu kasačního opravného prostředku je neúčinná, jelikož, jak vyplývá z bodu 63 napadeného rozsudku, vytýká argument uvedený pro úplnost. Krom toho uvádí, že společnost Knauf neprokázala, že by výsledek, k němuž dospělo sporné rozhodnutí, byl odlišný, kdyby žalobkyně bývala měla přístup k nepředloženým dokumentům v neprospěch, které jí nebyly předloženy.

– Závěry Soudního dvora

- 12 Je nutno uvést, že Soud v bodě 49 napadeného rozsudku konstatoval, že s výjimkou několika podrobnějších příkladů navrhovatelka pouze vyjmenovala body odůvodnění sporného rozhodnutí, v nichž jsou zmiňovány dokumenty, k nimž byl odepřen přístup, a dospěl k závěru, že takovýto výčet nestačí ke splnění povinnosti, kterou ukládá judikatura, podle níž musí navrhovatelka prokázat, že výsledek, k němuž Komise dospěla v tomto rozhodnutí, by byl odlišný, kdyby byly bývaly dotčené dokumenty odmítnuty jakožto důkazní prostředky v neprospěch. V důsledku toho Soud, jak uvedl v bodě 50 téhož rozsudku, provedl přezkum údajného porušení přístupu k dokumentům jakožto důkazním prostředkům zprostředkujícím důkazy v neprospěch pouze ve světle důvodů výslovně vznesených žalobkyní.
- 13 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury nezpřístupnění dokumentu zakládá porušení práva na obhajobu pouze tehdy, jestliže dotčený podnik prokáže jednak, že Komise vycházela z tohoto dokumentu na podporu své námitky týkající se existence protiprávního jednání, a jednak, že tato námitka mohla být prokázána pouze odkazem na tento dokument. I když existují jiné listinné důkazy, se kterými byly dotčené podniky ve správním řízení seznámeny a které konkrétně podporují závěry Komise, vyloučení nezpřístupněného usvědčujícího dokumentu jakožto důkazního prostředku nevyvrací opodstatněnost námitek uplatněných v napadeném rozhodnutí. Dotčený podnik má tedy povinnost prokázat, že výsledek, ke kterému Komise dospěla ve svém rozhodnutí, by byl odlišný, pokud by musel být odmítnut, jakožto důkaz v neprospěch, nezpřístupněný dokument, ze kterého Komise vycházela za účelem obvinění tohoto podniku (rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Recueil, s. I-123, body 71 až 73).

- 14 Pouhé vyjmenování bodů odůvodnění sporného rozhodnutí, ve kterých jsou zmiňovány dokumenty, k nimž byl odepřen přístup, však není s to samo o sobě prokázat, že by výsledek, k němuž dospěla Komise v tomto rozhodnutí, byl odlišný, kdyby byly tyto dokumenty bývaly odmítnuty jako důkazní prostředek v neprospěch.
- 15 První část prvního důvodu kasačního opravného prostředku musí být proto zamítnuta jako neopodstatněná.

Ke druhé části prvního důvodu kasačního opravného prostředku týkající se odepření přístupu k důkazním prostředkům ve prospěch

– Argumentace účastnic řízení

- 16 Společnost Knauf především vytýká Soudu, že v bodech 64 a 65 napadeného rozsudku nesprávně shrnul svou argumentaci týkající se odepření Komise poskytnout této společnosti přístup k určitým důkazním prostředkům ve prospěch.
- 17 Společnost Knauf má rovněž za to, že Soud v bodech 70 až 78 napadeného rozsudku nepřesně uplatnil judikaturu Soudního dvora ohledně důkazů ve prospěch. Navrhovatelka tak nemusela prokazovat, že kdyby bývala měla přístup k odpovědím na oznámení námitek zaslaným ostatními dotčenými podniky, byl by obsah sporných rozhodnutí odlišný, ale pouze to, že by byla mohla tyto dokumenty použít na svou

obhajobu. Soud však zkoumal, zda důkazní prostředky ve prospěch dovolávané navrhovatelkou mohly ovlivnit výsledek zmíněného rozhodnutí.

- 18 Společnost Knauf dále také zpochybňuje závěry Soudu, podle nichž odpověď BPB na oznámení námitek neobsahuje důkazní prostředky ve prospěch. Uvádí, že podle obecných zásad dokazování představují tvrzení ostatních dotčených podniků důkazy. Navíc skutečnost, že navrhovatelka během správního řízení uvedla stejné argumenty, nic nemění na povaze zmíněných tvrzení.
- 19 Konečně navrhovatelka vytýká Soudu, že nezohlednil určité části odpovědi BPB na oznámení námitek, kterých se dovolávala jako nezpřístupněných důkazů ve prospěch.
- 20 Komise má za to, že Soud v uvedené záležitosti správně uplatnil judikaturu Soudního dvora a že nezkrátil argumentaci navrhovatelky.
- 21 Tento orgán rovněž uvádí, že společnost Knauf pouze opakuje argumenty, kterých se již dovolávala před Soudem, a snaží se tak dosáhnout nového posouzení svých žalobních důvodů Soudním dvorem, což činí druhou část prvního důvodu kasačního opravného prostředku nepřijatelnou. Navrhovatelka ostatně neprokázala, jak by jí nezpřístupněné důkazní prostředky mohly pomoci při obhajobě.

– Závěry Soudního dvora

- 22 Právo přístupu ke spisu, které je důsledkem zásady ochrany práva na obhajobu, znamená, že Komise musí umožnit dotčenému podniku přezkoumat všechny dokumenty obsažené ve vyšetřovacím spise, které by mohly být relevantní pro jeho obhajobu. Mezi tyto dokumenty patří písemnosti svědčící jak v neprospěch, tak ve prospěch, s výjimkou obchodních tajemství jiných podniků, interních dokumentů Komise a jiných důvěrných informací (výše uvedený rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, bod 68 a citovaná judikatura).
- 23 Pokud jde o nezpřístupnění dokumentu ve prospěch, dotčený podnik musí podle ustálené judikatury pouze prokázat, že jeho nezpřístupnění mohlo ovlivnit k jeho újmě průběh řízení a obsah rozhodnutí Komise. Postačí, že podnik prokáže, že uvedené dokumenty ve prospěch mohl použít ke své obhajobě v tom smyslu, že pokud by je mohl uplatnit během správního řízení, mohl by se dovolávat skutečností, které se neshodují se závěry dovozenými v této fázi Komisí, a mohl by tedy jakýmkoli způsobem ovlivnit závěry Komise učiněné v případném rozhodnutí, přinejmenším pokud jde o závažnost a dobu trvání jemu vytýkaného jednání, a tudíž vyšší pokuty (rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, body 74 a 75, jakož i citovaná judikatura).
- 24 Z toho plyne, že navrhovatelka musí nejenom doložit, že neměla přístup k určitým důkazům ve prospěch, ale i prokázat, že by je bývala mohla použít ke své obhajobě.

- 25 Soud v tomto ohledu v bodech 72 až 77 napadeného rozsudku konstatoval, že navrhovatelka neprokázala, že by bývala mohla pro svou obhajobu použít dotčené nezpřístupněné dokumenty, vzhledem k tomu, že v průběhu správního řízení použila tutéž argumentaci, jako je ta, jež je obsažena v uvedených dokumentech a že tato argumentace byla Komisí ve sporném rozhodnutí odmítnuta. Právě na tomto základě mohl Soud dospět v bodě 78 téhož rozsudku k závěru, že i kdyby se žalobkyně mohla dovolávat těchto dokumentů během správního řízení, nemohly by být závěry provedené Komisí těmito dokumenty ovlivněny.
- 26 Je však třeba uvést, že navrhovatelka nezpochybňuje závěry Soudu, podle nichž neprokázala, že pro svou obhajobu mohla použít dokumenty, které nebyly zpřístupněny v průběhu správního řízení.
- 27 Proto i za předpokladu, že dotčené dokumenty představovaly důkazy ve prospěch, jak tvrdí navrhovatelka, by konstatování v tomto smyslu nemohlo vést ke zrušení napadeného rozsudku.
- 28 Rovněž je-li pravdou, že, jak tvrdí navrhovatelka, Soud v bodě 74 napadeného rozsudku nesprávně uplatnil judikaturu připomenutou v bodě 23 tohoto rozsudku, když měl za to, že by informace obsažené v nezpřístupněném dokumentu ve prospěch, konkrétně v bodě 4.2.1 odpovědi BPB na oznámení námitek, nebyly s to změnit „konečný výsledek“ sporného rozhodnutí, toto pochybení nemůže vést ke zrušení napadeného rozsudku, jelikož se navrhovatelka nepokusila prokázat, že by byla mohla použít tyto informace pro svou obhajobu, zejména ve světle zjištění Soudu, podle něhož Komise již takovéto argumenty zohlednila ve zmíněném rozhodnutí.

- 29 Tento důvod musí být tudíž zamítnut jako neúčinný.
- 30 Důvod kasačního opravného prostředku vycházející z údajného zkreslení argumentů předložených společností Knauf v prvním stupni, které byly v bodě 65 napadeného rozsudku nesprávně shrnuty, rovněž nemůže uspět.
- 31 Jestliže navrhovatelka tvrdí, že došlo ke zkreslení jeho vlastních argumentů, musí podle článku 256 SFEU a čl. 58 prvního pododstavce statutu Soudního dvora Evropské unie a čl. 112 odst. 1 prvního pododstavce písm. c) jednacího řádu Soudního dvora přesně označit důkazy, které byly údajně zkresleny Soudem (viz obdobně výše uvedený rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, bod 50). Navrhovatelka však přesně neoznačuje ty své argumenty, jež byly údajně zkresleny v napadeném rozsudku.
- 32 Dále, jelikož navrhovatelka Soudu nevytýká, že opomenul odpovědět na její žalobní důvody a návrhová žádání, které přednesla v prvním stupni, je otázka, zda Soud nesprávně shrnul argumentaci navrhovatelky, pro řešení projednávané věci, bezvýznamná.
- 33 Přijmout nelze ani důvod kasačního opravného prostředku vycházející z údajného opomenutí Soudu vzít na zřetel určité části odpovědi BPB na oznámení námitek, zejména pak body 4.1.16 a 4.2.3 této odpovědi.

- 34 Co se týče bodu 4.1.16 zmíněné odpovědi, je třeba uvést, že jeho hlavní přínos spočívá v tvrzení, podle něhož „hospodářská soutěž na různých evropských trzích zůstává silná“ navzdory „údajnému závazku“ sjednanému na londýnské schůzce. Otázka trvající hospodářské soutěže byla však Soudem zkoumána v bodech 72 a 75 napadeného rozsudku.
- 35 Co se týče bodu 4.2.3 odpovědi společnosti BPB na oznámení námitek, uvádí se v něm, že se číselné údaje vyměňované mezi touto společností a jejími konkurenty netýkaly postupu jejího plánování. Když však Soud v bodech 73 a 74 napadeného rozsudku zkoumal tvrzení týkající se této výměny informací, jakož i údajnou skutečnost, že takto vyměňované informace byly známy pouze p. D, řediteli společnosti Gyproc a generálnímu řediteli společnosti BPB, implicitně odpověděl na argument navrhovatelky.
- 36 V důsledku toho je nutno druhou část prvního důvodu kasačního opravného prostředku odmítnout.
- 37 Proto je třeba první důvod kasačního opravného prostředku uplatněný společností Knauf na podporu jejího kasačního opravného prostředku zamítnout.

Ke druhému důvodu kasačního opravného prostředku vycházejícímu z porušení čl. 81 odst. 1 ES

Argumentace účastnic řízení

- ³⁸ Společnost Knauf uvádí, že Soud založil zjištění o porušení čl. 81 odst. 1 ES obsažené v bodech 140 až 298 napadeného rozsudku na konstatováních vycházejících z nezpřístupněných důkazů v neprospěch. Soud se tak dostává do rozporu s vlastním tvrzením obsaženým v bodě 63 téhož rozsudku, že při přezkumu podstaty napadeného rozhodnutí nevzal v úvahu důkazy v neprospěch.
- ³⁹ Dále má navrhovatelka za to, že i při zohlednění nezpřístupněných důkazů v neprospěch žádná z pěti složek protiprávního jednání, které je jí vytýkáno, to znamená londýnská schůzka v roce 1992, výměny informací o množstvích prodaných v Německu, ve Francii, v Beneluxu a ve Spojeném království od roku 1992 do roku 1998, výměny informací o zvýšení cen ve Spojeném království v témže období, dohody o zvýšení cen v Německu (schůzky ve Versailles, v Bruselu a Haagu) od června 1996 a dohody o zvýšení cen v Německu od roku 1996, neodpovídá kritériím, jež musí být splněna pro konstatování existence protiprávního jednání podle čl. 81 odst. 1 ES.
- ⁴⁰ Komise tvrdí, že druhý důvod kasačního opravného prostředku je nepřijatelný v plném rozsahu, jelikož se týká pouze konstatování skutečností provedených Soudem.

- 41 Krom toho uvádí, že společnost Knauf nezpochybňuje existenci jediného trvajícího protiprávního jednání, na němž se napadené rozhodnutí zakládá. Existence protisoutěžního jednání nebo dohody však musí být vyvozena z mnoha shodujících se okolností a nepřímých důkazů, které ve svém celku mohou představovat, pokud neexistuje jiné hodnověrné vysvětlení, důkaz porušení pravidel hospodářské soutěže.

Závěry Soudního dvora

- 42 Co se týče především tvrzení, že se Soud ve svém závěru o existenci protiprávního jednání podle čl. 81 odst. 1 ES opíral o konstatování vycházející z nezpřístupněných důkazů v neprospěch, je třeba uvést, že navrhovatelka odkázala na body 140 až 298 pouze povšechně, aniž přesně označila nezpřístupněné důkazy v neprospěch, na nichž Soud založil své úvahy.
- 43 Z článku 256 SFEU, čl. 58 prvního pododstavce statutu Soudního dvora a čl. 112 odst. 1 písm. c) jednacího řádu Soudního dvora však vyplývá, že kasační opravný prostředek musí přesným způsobem uvádět kritizované části rozsudku, jehož zrušení je navrhováno, jakož i právní argumenty, kterými je tento návrh konkrétně podpořen (viz zejména rozsudky ze dne 4. července 2000, Bergaderm a Goupil v. Komise, C-352/98 P, Recueil, s. I-5291, bod 34; ze dne 8. ledna 2002, Francie v. Monsanto a Komise, C-248/99 P, Recueil, s. I-1, bod 68, jakož i ze dne 22. prosince 2008, British Aggregates v. Komise (C-487/06 P, Sb. rozh. s. I-10515, bod 121).
- 44 Tento důvod kasačního opravného prostředku je tudíž nepřijatelný.

- 45 Co se dále týče důvodu týkajícího se protiprávní povahy každé z pěti součástí jednání vytýkaného navrhovatele, je třeba uvést že Soud dospěl v bodě 306 napadeného rozsudku k závěru, že ze sporného rozhodnutí vyplývá, že „všechny dohody a jednání ve vzájemné shodě v projednávané věci spadají do řady úkonů uskutečněných dotčenými podniky, které sledují jediný hospodářský cíl, a sice omezení hospodářské soutěže, a které představují různé projevy komplexní a trvající dohody, která má za cíl nebo účinek omezení hospodářské soutěže. S ohledem na skutečnost, že výše uvedené dohody a jednání ve vzájemné shodě projevovaly bez přerušení od roku 1992 do roku 1998 společnou vůli stran stabilizovat, a tím omezit hospodářskou soutěž alespoň na trzích Německa, Francie, Spojeného království a Beneluxu se sádrokartonovými deskami, kvalifikuje Komise toto protiprávní jednání jako jediné, komplexní a trvající“. V bodě 321 zmíněného rozsudku Soud zamítl žalobní důvody navrhovatelky směřující proti označení kartelové dohody za jediné a trvající protiprávní jednání.
- 46 Společnost Knauf nezpochybnuje závěr Soudu ohledně existence jediného a trvajícího protiprávního jednání, pouze tvrdí, že žádný z prvků protiprávního jednání, jež je jí prisuzováno, nezakládá porušení čl. 81 odst. 1 ES.
- 47 V tomto ohledu je třeba připomenout, že k prokázání porušení čl. 81 odst. 1 ES je nezbytné, aby Komise podala závažné, přesné a shodující se důkazy (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 31. března 1993, *Ahlström Osakeyhtiö a další v. Komise*, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 a C-125/85 až C-129/85, Recueil, s. I-1307, bod 127). Každý z důkazů podaných Komisí nemusí však nutně odpovídat těmto kritériím ohledně každého z prvků protiprávního jednání. Postačí, aby tomuto požadavku vyhověl při celkovém posouzení celý soubor indicií uváděných tímto orgánem.

- 48 Proto i za předpokladu, že by žádný z různých prvků dotčeného protiprávního jednání posuzovaný odděleně nepředstavoval dohodu nebo jednání ve vzájemné shodě, jež zakazuje čl. 81 odst. 1 ES, jak to tvrdí navrhovatelka, takovýto závěr by nebránil tomu, aby zmíněné prvky posuzované ve svém celku představovaly takovouto dohodu nebo takovéto jednání.
- 49 Jak již Soudní dvůr rozhodl, vzhledem k tomu, že zákaz účastnit se protisoutěžních jednání a dohod, jakož i sankce, které mohou být uloženy těm, kdo tento zákaz poruší, jsou obecně známé, je obvyklé, že činnosti, s nimiž se tato jednání a dohody spojují, probíhají tajně, že schůzky jsou konány tajně, nejčastěji v třetích státech, a že dokumentace, která se k nim vztahuje, je omezena na minimum. I když Komise odhalí písemnosti výslovně prokazující protiprávní kontakty mezi hospodářskými subjekty, jako jsou zápisy ze schůzky, jsou tyto obvykle pouze útržkovité a rozptýlené, takže je často nutné rekonstruovat některé podrobnosti dedukcí. Ve většině případů existence protisoutěžního jednání nebo dohody musí být dovozena z určitého počtu shodujících se okolností a nepřímých důkazů, které, posuzovány jako celek, mohou být v případě neexistence jiného soudržného vysvětlení důkazem porušení pravidel hospodářské soutěže (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, bod 36 výše, body 55 až 57).
- 50 Tento důvod kasačního opravného prostředku je tudíž neopodstatněný.
- 51 Druhý důvod, který uvádí společnost Knauf na podporu svého kasačního opravného prostředku, je tedy třeba zamítnout jako zčásti nepřipustný a zčásti neopodstatněný.

K třetímu důvodu kasačního opravného prostředku vycházejícímu z porušení článku 15 nařízení č. 17 ES a článku 81 ES

Argumentace účastnic řízení

- 52 Společnost Knauf nejprve uvádí, že ze znění bodu 348 napadeného rozsudku vyplývá, že si Soud nepočínal objektivně ani nestranně, ale naopak se již předem rozhodl, že jí musí být uložena pokuta za jednání spáchaná společností Gebrüder Knauf Verwaltungsgesellschaft KG (dále jen „společnost GKV“) a jejími dceřinými společnostmi, třebaže konstatování, že tyto dceřiné společnosti měly prospěch z dotčeného protiprávního jednání, není nikterak odůvodněné.
- 53 Navrhovatelka má za to, že Soud porušil rovněž článek 15 nařízení č. 17, tím, že dospěl k závěru o existenci hospodářské jednotky tvořené jí a ostatními společnostmi drženými rodinou Knauf (dále jen „skupina Knauf“), jakož i tím, že jí přisoudil odpovědnost za jejich jednání.
- 54 Společnost Knauf kritizuje argumenty, na jejichž základě dospěl Soud k závěru, že společnost Knauf a společnost GKV a její dceřiné společnosti tvoří hospodářskou jednotku. Zejména rozsudek Soudního dvora ze dne 16. listopadu 2000, Stora Kopparbergs Bergslags v. Komise (C-286/98 P, Recueil, s. I-9925) se v projednávané věci neuplatní, neboť navrhovatelka není ovládanou společností, a ani neovládá žádnou jinou společnost. Krom toho se neuplatní ani rozsudek Soudu ze dne 11. prosince 2003, Minoan Lines v. Komise (T-66/99, Recueil, s. II-5515), na nějž Soud odkázal v bodech 350, 351 a 355 napadeného rozsudku, vzhledem k tomu, že tento rozsudek se týká vztahů obchodních zástupců. Totéž platí i ohledně rozsudku Soudu ze dne 20. března 2002, HFB a další v. Komise (T-9/99, Recueil, s. II-1487), jelikož existence

hospodářské jednotky byla v tomto rozsudku založena na držbě všech složek různých společností touž osobou jakožto společníkem, zatímco v projednávané věci jsou navrhovatelka a společnost GKV v držení 22 osob, z nichž každá má menšinový podíl.

- 55 Existenci hospodářské jednotky nelze vyvozovat ani ze skutečnosti, že četní společníci pocházející z rodiny Knauf společně ovládají navrhovatelku a další společnosti, jež jsou součástí skupiny téhož názvu, přičemž je takové společné ovládání vyloučeno, jsou-li mezi společníky možné změny většiny nebo proměnlivé většiny. Rodinná smlouva ze dne 9. prosince 1994 (dále jen „rodinná smlouva“) zmíněná Soudem v bodě 349 napadeného rozsudku nepodrobuje dotčené společnosti společné kontrole. Společnost Knauf má v tomto ohledu za to, že napadený rozsudek odporuje judikatuře Soudního dvora, a zejména jeho rozsudku ze dne 2. října 2003, *Aristrain v. Komise* (C-196/99 P, Recueil, s. I-11005), v němž rozhodl, že pouhá skutečnost, že základní kapitál dvou samostatných obchodních společností náleží téže osobě či téže rodině, sama o sobě nepostačuje k prokázání, že tyto dvě společnosti tvoří jednu hospodářskou jednotku.
- 56 Krom toho skutečnost, že jsou stejní dva společníci-komplementáři všech společností skupiny Knauf a že je zastupovali v době, během níž byla zjištěna protiprávní jednání, není relevantní. Totéž platí pro výměnu informací mezi společnostmi této skupiny, o sdělení obratu v rámci správního řízení, o skutečnosti, že většina dokumentů nalezených během kontroly byla vytvořena na hlavičkovém papíře společnosti Knauf nesoucím její identifikační údaje, a o postavení osob, které za ni vystupovali v průběhu správního řízení.

- 57 Co se týče skutečnosti, že je navrhovatelce připisována odpovědnost za jednání společností skupiny Knauf, zmíněná navrhovatelka kritizuje bod 356 napadeného rozsudku a uvádí, že skutečnost, že je jedinou společností, která není řízena společností GKV nevysvětluje, proč pokuta nebyla udělena této naposled uvedené společnosti, ale pouze navrhovatelce.
- 58 Společnost Knauf tvrdí, že existuje rozpor mezi tvrzením obsaženým v bodě 357 napadeného rozsudku, podle nějž koordinuje operativní činnosti skupiny Knauf na relevantním trhu, a tvrzením obsaženým v bodě 337 zmíněného rozsudku, podle nějž „v čele [skupiny Knauf] není jeden právní subjekt, který by mohl, jakožto orgán pověřený koordinováním činností skupiny, být považován za odpovědný za protiprávní jednání, kterého se dopustily různé společnosti tvořící tuto skupinu“.
- 59 Konečně navrhovatelka kritizuje body 359 a 360 napadeného rozsudku, podle nichž měla v průběhu správního řízení povinnost zpochybnit závěr, že tvoří hospodářskou jednotku s ostatními společnostmi skupiny Knauf, aby neztratila právo učinit tak před Soudem. Podle ní takovýto závěr porušuje zásadu *in dubio pro reo*.
- 60 Komise zpochybňuje všechny argumenty vznesené navrhovatelkou v rámci třetího důvodu kasačního opravného prostředku s odůvodněním, že se Soud ve svých zjištěních ohledně existence hospodářské jednotky nedopustil nesprávného právního posouzení.

Závěry Soudního dvora

- 61 Co se týče především důvodu kasačního opravného prostředku vycházejícího z neexistence objektivit a nestrannosti Soudu, z toho důvodu, že v bodě 348 napadeného rozsudku konstatoval, že dceřiné společnosti GKV měly z daného protiprávního jednání prospěch, je důležité připomenout, že Soudní dvůr není v rámci kasačního opravného prostředku příslušný ke zjišťování skutkového stavu ani v zásadě k přezkoumávání důkazů, které Soud přijal na podporu tohoto skutkového stavu. Posouzení skutkového stavu a důkazů předložených Soudu tudíž nepředstavuje, s výhradou případu zkreslování těchto důkazů, právní otázku, která by jako taková podléhala přezkumu Soudního dvora (rozsudek ze dne 3. září 2009, Papierfabrik August Koehler a další v. Komise, C-322/07 P, C-327/07 P a C-338/07 P, Sb. rozh. s. I-7191, bod 52, jakož i citovaná judikatura).
- 62 Jelikož navrhovatelka nevytýkala zkreslení důkazů, z nichž vycházel Soud ve svém zjištění provedeném v bodě 348 napadeného rozsudku, podle něhož dceřiné společnosti GKV měly prospěch z daného protiprávního jednání, směřuje ve skutečnosti její důvod kasačního opravného prostředku k dosažení nového posouzení těchto důkazů, což není v pravomoci Soudního dvora. Tento důvod kasačního opravného prostředku je proto nutno odmítnout jako nepřijatelný.
- 63 Co se dále týče důvodu kasačního opravného prostředku vycházejícího z porušení článku 15 nařízení č. 17, je třeba uvést, že společnost Knauf zpochybňuje jak závěr Soudu, podle něhož GKV a její dceřiné společnosti na jedné straně a navrhovatelka na straně druhé tvoří hospodářskou jednotku ve smyslu právních předpisů o hospodářské soutěži, tak i závěr, podle něž je navrhovatelka společností odpovídající za jednání skupiny Knauf.

- 64 Co se týče otázky existence hospodářské jednotky, je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury se právo Unie v oblasti hospodářské soutěže vztahuje na činnost podniků a že pojem „podnik“ zahrnuje jakoukoli jednotku vykonávající hospodářskou činnost nezávisle na právním postavení této jednotky a způsobu jejího financování. Pojem podnik musí být v této souvislosti chápán tak, že označuje hospodářskou jednotku, třebaže z právního hlediska se tato hospodářská jednotka skládá z několika fyzických nebo právnických osob (rozsudek ze dne 10. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise, C-97/08 P, Sb. rozh. s. I-8237, body 54 a 55, jakož i citovaná judikatura).
- 65 Existenci hospodářské jednotky lze takto dovést ze souboru shodujících se okolností, třebaže žádná z těchto okolností sama o sobě nepostačuje k prokázání existence takovéto jednotky.
- 66 V projednávané věci dospěl Soud k závěru o existenci hospodářské jednotky na základě souboru okolností. V bodě 344 napadeného rozsudku tak zaprvé konstatoval, že společníky navrhovatelky, jakož i dalších společností držných rodinou Knauf, zejména společností GKV, jsou tytéž subjekty, a to 21 fyzických osob, členů zmíněné rodiny, a společnost seskupující ještě čtyři další členy této rodiny.
- 67 Zadruhé Soud v bodě 345 napadeného rozsudku uvedl, že oba komplementáři společnosti Knauf, tj. p. B a p. C, jsou zároveň komplementáři všech společností skupiny Knauf.
- 68 Zatřetí Soud sice v bodě 347 napadeného rozsudku konstatoval, že GKV drží podíly několika společností činných na trhu sádrokartonových desek a ovládaných rodinou Knauf, avšak v bodě 348 zmíněného rozsudku zdůraznil, že GKV představuje pouze holdingovou společnost bez zaměstnanců, která jí držené zúčastněné společnosti

spravuje pro 22 společníků, kteří ji vlastní, a že je závislá na využívání manažerů a prostorů navrhovatelky.

- 69 Začtvrté Soud v bodě 349 napadeného rozsudku zohlednil rodinnou smlouvu, jejíž čl. 1 odst. 2 stanoví, že jejím cílem je zajistit jednotné řízení a jednotnou správu společností skupiny Knauf. Podle odstavců 3 a 4 téhož článku je cílem zmíněné smlouvy zajistit jednak jednotnou správu a soustředěný výkon práv společností v rámci celé skupiny a jednak přijímání rozhodnutí týkajících se správy, organizace a právní formy společnosti tak, aby jim nemohly být kladeny překážky ze strany jediného či několika málo společníků. Mezi uvedené společnosti patří podle článku 2 uvedené smlouvy také společnosti Knauf a GKV.
- 70 Zapáté Soud v bodě 346 napadeného rozsudku dospěl k závěru, že celková výše obratu navrhovatelky dosažená v rámci dotčeného protiprávního jednání vykazovala vztah ke všem společnostem skupiny Knauf činným na trhu sádrokartonových desek a že z žádného dokumentu nevyplývá, že by p. B a p. C. tuto skupinu nezastupovali v rámci různých projevů protiprávního jednání.
- 71 Konečně z bodu 347 napadeného rozsudku vyplývá, že navrhovatelka sama, aniž by o to byla požádána Komisí, poskytla ve své odpovědi ze dne 19. září 2002 na žádost o poskytnutí informací podle článku 11 nařízení č. 17 tomuto orgánu údaje o celkovém obratu skupiny Knauf.

- 72 Na základě všech těchto důkazů dospěl Soud v bodě 350 napadeného rozsudku ke správnému závěru, že společnosti náležící rodině Knauf tvoří jedinou hospodářskou jednotku.
- 73 Co se týče okolnosti výslovně dovolávané společností Knauf, podle níž jak ji, tak i GKV drží 22 společníků, z nichž žádný nemá většinu podílů nebo hlasů, což umožňuje vytváření proměnlivých většin v různých společnostech skupiny Knauf, je třeba uvést, že Soud zohlednil skutečnost, že jsou všechny tyto společnosti v držení týchž 22 společníků, kteří jsou navíc příslušníky rodiny Knauf, pouze jako jeden z důkazů, které mohou doložit existenci jediné hospodářské jednotky. Ostatně možnost vytváření proměnlivých většin ve skupině společností sama o sobě nevylučuje existenci jediné hospodářské jednotky.
- 74 V rozporu s tím, co tvrdí společnost Knauf, neodpovídá skutečnosti ani to, že by si Soud nesprávně vyložil výše uvedený rozsudek *Aristrain v. Komise*. Soudní dvůr totiž v bodě 99 tohoto rozsudku rozhodl, že pouhá skutečnost, že základní kapitál dvou odlišných obchodních společností náleží téže osobě nebo téže rodině sama o sobě nepostačuje k prokázání, že tyto dvě společnosti tvoří jedinou hospodářskou jednotku. Jak však uvedl Soud v předchozím bodě, nevycházel ve svém závěru o existenci jediné hospodářské jednotky pouze ze skutečnosti, že jsou společnosti skupiny Knauf drženy jednou a touže rodinou.
- 75 Společnost Knauf zpochybňuje též relevanci rodinné smlouvy, na kterou odkázel Soud v bodě 349 napadeného rozsudku. Podle ní má tato smlouva pouze za cíl v budoucnosti umožnit, aby podíly tvořící kapitál společností skupiny Knauf zůstaly

v majetku příslušníků rodiny Knauf. Krom toho má zabránit tomu, aby byly tyto společnosti ovládnuty určitými společníky nebo skupinami společníků.

- 76 I za předpokladu, že by zmíněná rodinná smlouva skutečně sledovala cíle zmiňované v předchozím bodě, je nutno uvést, že navrhovatelka nezpochybňuje, že předmětem této smlouvy výslovně uvedeným v jejím čl. 1 odst. 2, je „zajistit jednotné vedení a správu podniků Knauf“.
- 77 Navrhovatelka má krom toho za to, že okolnost, že p. B a p. C vykonávají funkci komplementářů všech společností skupiny Knauf, je bez významu co se týče existence hospodářské jednotky, jelikož tato okolnost nevyklučuje, aby byly různé společnosti této skupiny ve vztahu k právním předpisům o hospodářské soutěži autonomní. Skutečnost, že jsou zmíněné společnosti vedeny týmiž dvěma společníky, však umožňuje účinně zajistit jednotné řízení a jednotnou správu těchto společností ve smyslu čl. 1 odst. 2 rodinné smlouvy.
- 78 Co se týče výměn údajů o obratu všech společností skupiny Knauf činných na trhu sádrokartonových desek v rámci dotčeného protiprávního jednání, je třeba zdůraznit, že naproti tomu, co tvrdí navrhovatelka, tato okolnost představuje doplňující důkaz o tom, že tyto společnosti jednaly, přinejmenším v průběhu protiprávního jednání, jako hospodářská jednotka, která je vedena společným zájmem.
- 79 Tvrzení, podle něž Soud porušil zásadu *in dubio pro reo*, když měl v bodě 346 napačeného rozsudku za to, že z žádného dokumentu nevyplývá, že by p. B a p. C nezastupovali skupinu Knauf v rámci protiprávního jednání, též nemůže být úspěšné. Ve

zmíněném bodě 346 totiž Soud dospěl k prostému závěru, že důkazy, které mu byly předloženy, dokládají, že p. B a p. C zastávali roli zástupců této skupiny v rámci protiprávního jednání a že mu nebyl předložen žádný důkaz, jenž by byl s to prokázat, že tomu tak nebylo.

80 V tomto ohledu je třeba připomenout judikaturu Soudního dvora, podle níž strana nebo orgán, který tvrdí, že došlo k porušení pravidel hospodářské soutěže, musí o tom předložit důkaz a podnik nebo sdružení podniků uplatňující důvod na obranu proti konstatování protiprávního jednání musí předložit důkaz, že jsou splněny podmínky uplatnění tohoto důvodu na obranu, takže zmíněný orgán bude muset uplatnit jiný důkaz. Ať již právem stanovené důkazní břemeno nese podle těchto zásad Komise, nebo dotýčný podnik či sdružení podniků, mohou být skutkové okolnosti, kterých se jedna strana dovolává, takové povahy, že druhé straně vznikne povinnost poskytnout vysvětlení nebo odůvodnění, přičemž pokud tak posledně uvedená strana neučiní, lze dospět k závěru, že důkazní břemeno bylo uneseno (viz výše uvedený rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, body 78 a 79).

81 Společnost Knauf rovněž uvádí, že určité rozsudky, o něž se Soud při vydání napadeného rozsudku opíral, nejsou relevantní.

82 Co se týče výše uvedeného rozsudku *Stora Kopparbergs Bergslags v. Komise*, je třeba uvést, že Soud ve svém závěru o existenci hospodářské jednotky z tohoto rozsudku nevycházel. Krom toho skutečnost, že se v projednávané věci nejedná o stoprocentně vlastněnou dceřinou společnost určité mateřské společnosti, nevylučuje případnou existenci hospodářské jednotky ve smyslu právních předpisů o hospodářské soutěži.

- 83 Co se týče výše uvedeného rozsudku *Minoan Lines v. Komise*, je třeba zdůraznit, že jej Soud uvedl pouze jako odkaz na podporu obecných úvah týkajících se oblasti hospodářské soutěže, aniž by vytvářel jakoukoli analogii mezi konkrétními okolnostmi věci, v níž byl vydán zmíněný rozsudek, a okolnostmi projednávané věci.
- 84 Soud totiž v bodech 350, 351 a 355 napadeného rozsudku připomněl, s odkazem na ustálenou judikaturu, že pojem „podnik“ v právu hospodářské soutěže musí být chápán jako pojem označující hospodářskou jednotku z hlediska cíle dotčené dohody, i když z právního hlediska je tato hospodářská jednotka složena z více fyzických nebo právnických osob, a že je tato hospodářská jednotka tvořena jednotnou organizací osobních, hmotných a nehmotných prvků, která dlouhodobě sleduje určitý hospodářský cíl a může přispívat ke spáchání protiprávního jednání uvedeného v čl. 81 odst. 1 ES. Soud měl rovněž za to, že vytvoří-li skupina společností jeden a týž podnik, může Komise přičíst odpovědnost za protiprávní jednání spáchané zmíněným podnikem a uložit pokutu společnosti odpovídající za jednání skupiny v rámci tohoto protiprávního jednání.
- 85 Totéž platí pro výše uvedený rozsudek *HFB a další v. Komise*, jelikož z bodu 343 napadeného rozsudku vyplývá, že Soud uváděl tento rozsudek pouze jako příklad pro ilustraci relevance určitých skutkových okolností pro posouzení existence hospodářské jednotky, k nimž patří například okolnost, že táž osoba vykonávala klíčové funkce v řídicích orgánech společností skupiny, jakož i skutečnost, že při setkáních klubu ředitelů zastupovala různé společnosti, a že těmto společnostem byla v rámci kartelové dohody přidělena jedna jediná kvóta.
- 86 Z předchozích úvah vyplývá, že se Soud nedopustil nesprávného právního posouzení, když konstatoval, že společnosti náležející rodině Knauf představují jednu hospodářskou jednotku.

- 87 Co se týče role navrhovatelky ve skupině Knauf, dospěl Soud v bodě 358 napadeného rozsudku k závěru, že v průběhu správního řízení vystupovala jako jediný subjekt jednající s Komisí a během zmíněného řízení nikdy tuto svou funkci nepopírala. V bodě 359 téhož rozsudku Soud uvedl, že i když se jevílo, že má Komise v oznámení námitek za to, že se protiprávní jednání týkalo celé skupiny Knauf, a že na základě informací obsažených v tomto oznámení navrhovatelka nemohla nevědět, že konečné rozhodnutí Komise bude pravděpodobně určeno jí, nicméně na toto oznámení odpověděla, aniž zpochybnila svou úlohu společnosti odpovědné za jednání zmíněné skupiny v rámci protiprávního jednání.
- 88 Soud v bodu 360 napadeného rozsudku dospěl k závěru, že v takovéto situaci musela navrhovatelka reagovat v průběhu správního řízení, neboť po jeho ukončení ztrácí právo tak učinit, a prokázat, že navzdory důkazům přijatým Komisí jí nelze připisovat protiprávní jednání, kterého se dopustily společnosti skupiny Knauf.
- 89 V tomto ohledu je nutno konstatovat, že, jak správně uvedla navrhovatelka, co se týče uplatnění článků 81 ES a 82 ES, žádné ustanovení práva Unie neukládá osobě, jíž je určeno oznámení námitek, povinnost zpochybnit v průběhu správního řízení různé skutkové nebo právní okolnosti uvedené v tomto oznámení, jelikož později, ve stádiu soudního řízení, by již neměla právo tak učinit.
- 90 Skutečnost, že podnik během správního řízení před Komisí výslovně či implicitně přiznává určité skutkové nebo právní okolnosti, může sice představovat doplňující důkaz při posuzování opodstatněnosti žaloby podané k soudu, ale nemůže omezit samotný výkon práva podat žalobu k soudu, jež každé fyzické či právnické osobě přiznává čl. 263 čtvrtý pododstavec SFEU.

- 91 Bez výslovně stanoveného právního základu sledujícího tento účel porušuje takovéto omezení základní zásady legality a dodržování práva na obhajobu. Navíc je třeba dodat, že právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces je zaručeno článkem 47 Listiny základních práv Evropské unie, která má podle čl. 6 odst. 1 prvního pododstavce Smlouvy o EU stejnou právní sílu jako Smlouvy. Podle čl. 52 odst. 1 této listiny musí být každé omezení výkonu práv a svobod, které jsou jí uznány, stanoveno zákonem.
- 92 Soud se tudíž konstatováním, že společnost Knauf musela reagovat v průběhu správního řízení, aby neztratila právo učinit tak před soudy Unie, dopustil nesprávného právního posouzení.
- 93 Je proto nutné jednak zrušit napadený rozsudek v rozsahu, v němž Soud v bodě 362 tohoto rozsudku konstatoval, že navrhovatelka je společnost odpovědná za jednání skupiny Knauf v rámci protiprávního jednání, a jednak zamítnout kasační opravný prostředek ve zbývajících částech.

K žalobnímu důvodu uplatněnému před Soudem, který vychází z porušení čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 uplatněnému v řízení před Soudem

- 94 Podle článku 61 prvního pododstavce statutu Soudního dvora, je-li kasační opravný prostředek opodstatněný, zruší Soudní dvůr rozsudek Tribunálu. Soudní dvůr může vydat sám konečné rozhodnutí ve věci, pokud to soudní řízení dovoluje. V projednávané věci tomu tak je.

- 95 Co se týče úlohy navrhovatelky ve skupině Knauf, je třeba zkoumat, zda se Komise dopustila nesprávného posouzení tím, že ji považovala za jedinou odpovědnou za jednání společností této skupiny, která ve svém celku tvoří hospodářskou jednotku, jak bylo konstatováno v bodě 86 tohoto rozsudku.
- 96 Z organigramu předloženého navrhovatelkou v odpovědi na písemnou otázku Soudu vyplývá, že v roce 2001 se v čele zmíněné skupiny nacházely tři společnosti, a to navrhovatelka, společnost GKV a společnost Knauf Fiber Glass GmbH. Naposled uvedená společnost, která vyvíjí svou činnost hlavně ve Spojených státech, však nepůsobila na trhu sádrokartonových desek.
- 97 Týž organigram prozrazuje, že společnost GKV přímo či nepřímo drží podíly v desítkách společností, z nichž mnohé jsou činné na zmíněném trhu.
- 98 Je tudíž nutno přezkoumat, zda Komise právem přičetla odpovědnost za dotčené protiprávní jednání společnosti Knauf, a nikoli společnosti GKV.
- 99 Bylo by tomu tak, kdyby společnost GKV samostatně neurčovala své chování na dotčeném trhu.
- 100 K určení, zda určitá společnost určuje samostatně své chování na trhu, je třeba přihlídnout ke všem relevantním skutečnostem týkajícím se hospodářských, organizačních a právních vazeb, které spojují tuto společnost a společnost téže skupiny, jež byla považována za odpovědnou za jednání zmíněné skupiny, přičemž se tyto skutečnosti mohou lišit případ od případu, a nemohou tedy být předmětem taxativního výčtu (viz obdobně výše uvedený rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 74).

- 101 V projednávané věci je zaprvé nesporné, že společnost GKV představuje pouze holdingovou společnost bez zaměstnanců, která jí držené zúčastněné společnosti spravuje pro 22 společníků, kteří jí vlastní, přičemž toto konstatování nebylo společností Knauf kritizováno.
- 102 Zadruhé z bodu 497 sporného rozhodnutí vyplývá, že společnost GKV je závislá na společnosti Knauf, a to jak ohledně prostor, tak i zaměstnanců, přinejmenším částečně, přičemž toto konstatování taktéž nebylo kritizováno navrhovatelkou.
- 103 Zatřetí je nesporné, že společnost Knauf je jedinou společností skupiny Knauf činnou na dotčeném trhu, která není spravována společností GKV.
- 104 Začtvrté byla většina dokumentů skupiny Knauf zabavených Komisí během kontroly vytvořena na hlavičkovém papíře společnosti Knauf nesoucím její identifikační údaje. I za předpokladu, že by tato společnost mohla tvrdit, jako to činila v rámci svého kasačního opravného prostředku, že dokumenty, z nichž byly pořízeny fotokopie, byly zvoleny náhodně, nebo byly úředníky Komise pověřenými kontrolou vybrány záměrně, skutečností nicméně zůstává, že do spisu nezařadila žádný dokument, jenž by mohl podpořit tento předpoklad.
- 105 Zapáté podle organigramu zmíněného v bodě 96 tohoto rozsudku má navrhovatelka ze všech společností skupiny Knauf činných na trhu sádrokartonových desek zdaleka nejvyšší obrat. Tato okolnost naznačuje, že je navrhovatelka nejvýznamnějším členem této skupiny, přinejmenším co se týče tohoto trhu.

- 106 Z předchozích konstatování vyplývá, že ve skutečnosti společnost GKV neurčuje své chování na zmíněném trhu autonomně, ale závisí v tomto ohledu na společnosti Knauf.
- 107 V rozporu s tím, co tvrdí společnost Knauf, skutečnost, že v čele skupiny Knauf není pouze jedna právnická osoba, nebrání tomu, aby byla za jednání této skupiny odpovědná navrhovatelka.
- 108 Právní struktura příznačná pro skupinu společností, jež se vyznačuje tím, že v jejím čele je více než jedna právnická osoba, není totiž rozhodujícím faktorem, pokud tato struktura není odrazem skutečného fungování a skutečné organizace zmíněné skupiny.
- 109 V důsledku toho nemůže neexistence právních vztahů podřízenosti mezi navrhovatelkou a společností GKV zpochybnit závěr, podle něhož navrhovatelce musí být přičtena odpovědnost za jednání skupiny Knauf, jelikož je nesporné že společnost GKV ve skutečnosti neurčuje samostatně své chování na trhu sádrokartonových desek.
- 110 Z toho plyne, že se Komise nedopustila nesprávného posouzení, když konstatovala, že navrhovatelka by měla být považována za odpovědnou za veškerá jednání skupiny Knauf.
- 111 Pátý žalobní důvod, který navrhovatelka předložila Soudu, vycházející z porušení čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, musí být tudíž zamítnut.

K nákladům řízení

- 112 Podle článku 122 prvního pododstavce jednacího řádu, je-li kasační opravný prostředek opodstatněný a Soudní dvůr vydá sám konečné rozhodnutí ve věci, rozhodne o nákladech řízení.
- 113 Podle čl. 69 odst. 2 jednacího řádu, jenž se na řízení o kasačním opravném prostředku použije na základě článku 118 téhož řádu, se účastníku řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval. Soudní dvůr však může podle čl. 69 odst. 3 prvního pododstavce téhož řádu rozhodnout, že každý z účastníků řízení nese vlastní náklady, pokud každý účastník měl ve věci částečně úspěch i neúspěch.
- 114 Jelikož v projednávané věci měly jak společnost Knauf, tak i Komise v rámci kasačního opravného prostředku ve věci částečně úspěch i neúspěch, je důvodné rozhodnout, že každá z nich ponese vlastní náklady řízení v tomto stupni.
- 115 Jelikož byla žaloba na neplatnost podaná společností Knauf naopak zamítnuta, je nutno potvrdit bod 2 výroku napadeného rozsudku, co se týče nákladů řízení v prvním stupni.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

- 1) Rozsudek Soudu prvního stupně Evropských společenství ze dne 8. července 2008, Knauf Gips v. Komise (T-52/03), se zrušuje v rozsahu, v němž přičítá společnosti Knauf Gips KG odpovědnost za protiprávní jednání, jichž se dopustily společnosti tvořící skupinu Knauf.**

- 2) **Ve zbývající části se kasační opravný prostředek zamítá.**

- 3) **Žaloba společnosti Knauf Gips KG na neplatnost rozhodnutí Komise 2005/471/ES ze dne 27. listopadu 2002 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES vedeném proti společnostem BPB plc, Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG, Sociétés Lafarge SA a Gyproc Benelux NV (věc COM-P/E-1/37.152 – Sádrokartonové desky) se zamítá.**

- 4) **Každý účastník řízení ponese vlastní náklady řízení vzniklé v tomto stupni a veškeré náklady řízení v prvním stupni hradí společnost Knauf Gips KG.**

Podpisy.